

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA POLSKIEGO

Wymagania edukacyjne zostały podzielone na cztery zakresy, odpowiadające celom kształcenia ujętym w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia*:

- Kształcenie literackie i kulturowe
- Kształcenie językowe
- Tworzenie wypowiedzi
- Samokształcenie

Na ocenę dopuszczającą uczeń potrafi:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Określić ramy czasowe epok literackich: antyk grecki i rzymski, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie oraz czas powstania najważniejszych ksiąg biblijnych.
- Objąsnić znaczenie nazw epok literackich: antyk grecki i rzymski, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie.
- Przyporządkować do epoki nazwiska pisarzy wskazanych w *Podstawie programowej* oraz wymienić ich dzieła należące do lektur obowiązkowych.
- Przyporządkować autorowi tytuły i głównych bohaterów utworów literackich wymienionych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Rozpoznać i nazwać konwencję literacką zastosowaną w utworze: realistyczną, mimetyczną, fantastyczną.
- Odróżnić od siebie tekst liryczny, epicki, dramatyczny.
- Wskazać podstawowe cechy najważniejszych dla omawianych epok gatunków literackich (w tym gatunków poznanych w szkole podstawowej) takich jak: poemat, psalm, przypowieść, apokalipsa, epos bohaterski, tragedia antyczna, pieśń religijna, lament, żywot świętego, romans, chanson de geste, pieśń, fraszka, tren, tragedia nowożytna, sonet, powieść, pamiętnik, satyra, poemat heroikomiczny.
- Rozpoznać najważniejsze środki i zabiegi stylistyczne w utworach literackich omawianych epok (w tym środki i zabiegi stylistyczne poznane w szkole podstawowej): epitet, metaforę, porównanie, apostrofę, pytanie retoryczne.
- Odczytać znaczenie podstawowych symboli i alegorii w tekstach wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Streścić główne wątki utworów epickich i dramatycznych wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Określić tematykę utworów literackich wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Scharakteryzować głównych bohaterów literackich utworów wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Zanalizować utwory wskazane w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe, uwzględniając najważniejsze kategorie opisu poznane w szkole podstawowej: podmiot liryczny/adresat liryczny, narrator, świat przedstawiony, fabuła, bohater, akcja, wątek, motyw.
- Wskazać podstawowe podobieństwo lub różnicę pomiędzy utworami literackimi lub ich fragmentami wskazanymi przez nauczyciela.
- Wskazać najważniejszą wartość uniwersalną lub narodową w tekście.
- Odczytać główną myśl tekstu/sens wywodu publicystycznego, retorycznego i

naukowego .

- Wskazać najważniejsze różnice pomiędzy tekstem publicystycznym, retorycznym i naukowym.
- Wskazać najważniejsze osiągnięcia teatru greckiego.
- Nazwać najważniejsze prądy umysłowe, filozoficzne i artystyczne omawianych epok oraz wskazać ich najważniejszą cechę.
- Określić temat/główny problem pozaliterackiego tekstu kultury i jego główne cechy.
- Wskazać podstawową różnicę pomiędzy dziełem należącym do kultury wysokiej a tekstem kultury popularnej.

Kształcenie językowe:

- Wskazać działy nauki o języku.
- Wskazać w tekście różne typy zdań złożonych.
- Wskazać zdania złożone służące argumentacji.
- Wskazać zdania zawierające inwersję.
- Posługiwać się pojęciami, argument, kontragument, styl, stylizacja, archaizm.
- Wskazać teksty zawierające stylizację językową.
- Nazwać podstawowe rodzaje stylizacji językowej: stylizację biblijną, mitologiczną, archaizację.
- Wskazać przykłady mody językowej.
- Wskazać przykłady zapożyczeń w tekstach omawianych epok literackich: średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia).
- Rozpoznać podstawowe biblizmy i mitologizmy pojawiające się w tekstach ujętych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Wskazać w tekście słownictwo o charakterze wartościującym.
- Wskazać typy znaków.
- Wskazać nadawcę, odbiorcę i komunikat jako trzy najważniejsze elementy aktu komunikacji językowej.
- Odróżnić od siebie teksty pełniące funkcję informatywną/poznawczą, impresywną, ekspresywną i poetycką.
- Wskazać synonimy, antonimy i homonimy.
- Posługiwać się na ogół poprawną odmianą polszczyzny literackiej.
- Rozpoznać różne odmiany polszczyzny: język oficjalny, pisany, mówiony, potoczny, gwarowy.
- Posługiwać się kryteriami: prawda – fałsz w odniesieniu do wypowiedzi.
- Wskazać najważniejsze cechy komunikacji internetowej.
- Na ogół stosować zasady ortografii i interpunkcji wskazane w *Podstawie programowej*.

Tworzenie wypowiedzi:

- Wypowiadać się w mowie i w piśmie na zadany temat, w sposób świadczący o co najmniej częściowym zrozumieniu tematu.
- Sformułować tezę i na ogół adekwatne do niej argumenty.
- Zbudować prostą wypowiedź o charakterze perswazyjnym.
- Podjąć próbę skomponowania wypowiedzi, w tym również wypowiedzi retorycznej, składającej się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia lub tezy, argumentacji i wniosku.
- Zastosować wybrane środki retoryczne w wypowiedzi ustnej lub pisemnej.
- Odróżnić dyskusję od sporu lub kłótni.
- Dostrzec perswazję w tekstach reklamowych.

- Krótko i w miarę poprawnie uzasadnić własne zdanie.
- Podjąć próbę polemiki z poglądami innych uczestników dyskusji.
- Dostrzec jaskrawe przykłady agresji w języku i zareagować na nie.
- Formułować wypowiedzi na ogół zgodne z normami: pytanie, odpowiedź, krótki komentarz.
- Na ogół poprawnie redagować informacje.
- Stworzyć na ogół spójne formy wypowiedzi: notatkę, definicję, hasło encyklopedyczne.
- Stworzyć na ogół spójny plan wypowiedzi.
- Odwołać się do własnego doświadczenia/przykładu znanego z życia w wypowiedzi o charakterze retorycznym.
- Odnieść się w wypowiedzi do tekstów literackich, w tym tekstów poznanych w szkole podstawowej.
- Posługiwać się komunikatywnym językiem w mowie i w piśmie.

Samokształcenie:

- Posługiwać się słownikami ogólnymi języka polskiego.
- Korzystać z multimedialnych źródeł informacji.
- Gromadzić materiały na dany temat.
- Wybrać podstawowe teksty literackie służące realizacji zadanego tematu, posługując się wybranym źródłem informacji.
- Podjąć próbę znalezienia literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu.

Na ocenę dostateczną uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Wskazać podstawy periodyzacji literatury: antyk grecki i rzymski, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie.
- Wskazać główną cechę konwencji literackiej zastosowanej w utworze: realistyczna, mimetyczna, fantastyczna.
- Wskazać podstawowe różnice pomiędzy tekstem lirycznym, epickim i dramatycznym.
- Podać najważniejsze cechy rodzajowe tekstów lirycznych, epickich, dramatycznych oraz synkretycznych.
- Wskazać podstawowe cechy wszystkich omawianych gatunków literackich.
- Rozpoznać najważniejsze środki i zabiegi stylistyczne w utworach literackich omawianych epok (w tym środki i zabiegi stylistyczne poznane w szkole podstawowej): oksymoron, antytezę.
- Odczytać znaczenie podstawowych symboli, konwencji w omawianych dziełach literackich.
- Rozpoznać ironię w tekście.
- Dostrzec relacje Bóg– świat– człowiek, odwołując się do omówionych utworów literackich.
- Określić tematykę wszystkich omawianych utworów literackich wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Scharakteryzować wzorce osobowe oraz postawy bohaterów reprezentatywne dla epoki, odwołując się do omówionych utworów literackich.
- Opisać motywy i tematy literackie, odwołując się do omówionych tekstów kultury.
- Porównać wizerunki bohaterów literackich wskazanych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.

- Powiązać fakty literackie z istotnymi wydarzeniami historycznymi związanymi z antykiem greckim i rzymskim, średniowieczem, renesansem, barokiem, oświeceniem.
- Wskazać najważniejsze wartości uniwersalne lub narodowe w tekście.
- Objąsnić związki między literaturą a publicystyką oraz literaturą a retoryką.
- Hierarchizować informacje w tekstach publicystycznych, retorycznych i naukowych.
- Sformułować tezę tekstu bądź fragmentu tekstu i wskazać najważniejsze argumenty wywodu publicystycznego, retorycznego i naukowego.
- Wskazać najważniejsze cechy poznanych gatunków publicystycznych, retorycznych i naukowych.
- Określić funkcję środków językowych w tekście retorycznym.
- Wyjaśnić istotę *katharsis*.
- Wskazać najważniejsze cechy prądów umysłowych, filozoficznych i artystycznych omawianych epok.
- Wykorzystać podstawowe konteksty do analizy i interpretacji utworów literackich.
- Rozpoznać cechy charakterystyczne sztuki antycznej, romańskiej, gotyckiej, renesansowej, barokowej, klasycystycznej, sentymentalnej.
- Odczytać nawiązanie kulturowe w omawianych utworach z literatury współczesnej.
- Wskazać podstawowe różnice pomiędzy dziełem należącym do kultury wysokiej a tekstem kultury popularnej.

Kształcenie językowe:

- Wykorzystać podstawową wiedzę z nauki o języku do analizy tekstów literackich.
- Wskazać zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych.
- Wskazać różne rodzaje zdań złożonych służące argumentacji.
- Określić podstawową funkcję inwersji.
- Nazwać różne rodzaje stylizacji językowej: środowiskowa, dialektyzacja, kolokwializacja.
- Określić podstawową funkcję stylizacji językowej.
- Podać przykłady mody językowej.
- Omówić przykłady zapożyczeń w tekstach omawianych epok literackich: średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia.
- Podać genezę i objaśnić znaczenie biblizmów i frazeologizmów pojawiających się w tekstach ujętych w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe.
- Wskazać w tekstach staropolskich wskazanym w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe archaizmy fonetyczne, leksykalne i składniowe.
- Odróżnić słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym.
- Omówić różne typy znaków.
- Omówić specyfikę języka jako systemu znaków.
- Wymienić wszystkie elementy aktu komunikacji językowej.
- Wskazać w tekście przykłady różnych funkcji językowych: informatywnej/poznawczej, impresywnej, ekspresywnej, poetyckiej, fatycznej i określić funkcję dominującą.
- Wyjaśnić istotę synonimów, antonimów i homonimów.
- Wskazać podstawowe różnice pomiędzy różnymi odmianami polszczyzny.
- Posługiwać się poprawną odmianą polszczyzny literackiej (możliwe sporadyczne błędy językowe).
- Stosować kryteria: poprawność – niepoprawność.
- Wskazać różne cechy komunikacji internetowej.
- Stosować zasady ortografii i interpunkcji wskazane w *Podstawie programowej*.

Tworzenie wypowiedzi:

- Wypowiadać się w mowie i w piśmie na zadany temat, w sposób świadczący o zrozumieniu tematu.
- Sformułować tezę i adekwatne do niej argumenty.
- Zbudować wypowiedź o charakterze perswazyjnym.
- Odróżnić argumenty merytoryczne od argumentów pozamerytorycznych.
- Wykorzystać w funkcji argumentacyjnej teksty literackie, w tym teksty poznane w szkole podstawowej.
- Oddzielić informacje od opinii.
- Wskazać przyczyny i skutki.
- Sformułować wniosek interpretacyjny oparty na samodzielnej analizie tekstu.
- Posługiwać się cytatami w funkcji argumentacyjnej.
- Skomponować wypowiedź, w tym również wypowiedź retoryczną, składającą się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia lub tezy, argumentacji i wniosku.
- Stosować w wypowiedzi podstawowe środki retoryczne np.: pytania retoryczne, wyliczenia, powtórzenia, apostrofy.
- Wskazać zasadnicze różnice pomiędzy dyskusją, sporem i kłótnią.
- Omówić perswazję w tekstach reklamowych.
- Krótko, ale poprawnie, uzasadnić własne zdanie.
- Podjąć polemikę z poglądami innych uczestników dyskusji.
- Dostrzec przykłady agresji w języku i adekwatnie zareagować na nie.
- Formułować wypowiedzi zgodne z normami: pytanie, odpowiedź, krótki komentarz, referat.
- Poprawnie formułować pytania, odpowiedzi, redagować informacje.
- Stworzyć spójne formy wypowiedzi: notatkę syntetyzującą, definicję, hasło encyklopedyczne.
- Ułożyć szkicowy plan kompozycyjny oraz przygotować na jego podstawie wypowiedź ustną bądź pisemną.
- Stworzyć plan dekompozycyjny tekstu o charakterze argumentacyjnym.
- Rozpoznać relacje kompozycyjne między poszczególnymi fragmentami (akapitami) tekstu.
- Posługiwać się poprawną polszczyzną w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii, składni.

Samokształcenie:

- Posługiwać się słownikami specjalistycznymi np.: etymologicznym, frazeologicznym.
- Wyszukać podstawowe pozycje z literatury przedmiotu służące realizacji zadanego tematu.
- Selekcjonować materiały na dany temat.
- Wybrać różnorodne teksty literackie służące realizacji zadanego tematu, posługując się wybranym źródłem informacji.
- Znaleźć literaturę przedmiotu służącą realizacji zadanego tematu.

Na ocenę dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Wymienić głównych twórców kultury (nauki, sztuki, filozofii) i ich dzieła w omawianych epokach: starożytności, średniowieczu, renesansie, baroku, oświeceniu).
- Wskazać cechy konwencji literackiej zastosowanej w utworze: realistycznej, mimetycznej, fantastycznej.
- Wskazać cechy gatunkowe tekstu.
- Rozpoznać i nazwać środki i zabiegi stylistyczne w utworach literackich omawianych epok: anaforę, epiforę i określić ich funkcję w tekście.
- Rozpoznać charakterystyczne cechy stylu i języka tekstu.
- Określić funkcję symbolu i alegorii w tekście.
- Rozpoznać autoironię w tekście.
- Objaśnić mechanizmy powstawania wypowiedzi ironicznej.
- Określić funkcje środków artystycznych zastosowanych w tekście.
- Scharakteryzować relacje Bóg– świat– człowiek, odwołując się do omówionych utworów literackich.
- Porównać kreacje bohaterów oraz wizję świata i człowieka w utworach omawianych epok, odwołując się do utworów literackich wskazanych w *Podstawie programowej* jako utwory obowiązkowe.
- Ocenić postawy bohaterów literackich.
- Wskazać dominantę kompozycyjną i stylistyczną oraz dokonać analizy utworu literackiego typowego dla epoki i autora.
- Rozpoznać i określić typ nadawcy i typ adresata tekstu.
- Zinterpretować charakterystyczne motywy i toposy, odwołując się do omówionych utworów wskazanych w *Podstawie programowej* jako utwory obowiązkowe.
- Wskazać związki literatury z wydarzeniami historycznymi, kulturą i sztuką oraz filozofią omawianych epok.
- Wskazać nawiązania do światopoglądu i estetyki epok wcześniejszych oraz objaśnić przyczynę ich występowania w późniejszych epokach.
- Wskazać różne realizacje dydaktycznej funkcji literatury, odwołując się do poznanych tekstów.
- Omówić najważniejsze wartości uniwersalne lub narodowe w tekście.
- Przetwarzać informacje w tekstach publicystycznych, retorycznych i naukowych.
- Omówić argumentację wywodu publicystycznego, retorycznego i naukowego.
- Odróżnić retorykę od erystyki.
- Wskazać różnorodne cechy poznanych gatunków publicystycznych, retorycznych i naukowych.
- Określić rolę *katharsis* w kształtowaniu odbioru dzieła.
- Wyjaśnić najważniejsze założenia prądów umysłowych, filozoficznych i artystycznych omawianych epok.
- Omówić cechy charakterystyczne sztuki antycznej, romańskiej, gotyckiej, renesansowej, barokowej, klasycystycznej, sentymentalnej.

Kształcenie językowe:

- Wykorzystać szeroką wiedzę z nauki o języku do analizy tekstów literackich.
- Wyjaśnić funkcje zdań wielokrotnie złożonych.
- Wykorzystać w wypowiedzi ustnej lub pisemnej różne rodzaje zdań złożonych służących argumentacji.

- Określić różne funkcje inwersji.
- Wskazać cechy reprezentatywne dla stylu omawianych epok
- Wyjaśnić znaczenie różnych rodzajów stylizacji językowej w tekście.
- Wskazać zabiegi językowe służące stylizacji.
- Podać źródła mody językowej.
- Omówić przykłady różnych rodzajów zapożyczeń w tekstach omawianych epok literackich: średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia.
- Podać genezę i objaśnić znaczenie biblizmów i frazeologizmów pojawiających się w różnych tekstach.
- Omówić w tekstach staropolskich wskazanym w *Podstawie programowej* jako lektury obowiązkowe archaizmy fonetyczne, leksykalne i składniowe.
- Określić funkcję słownictwa neutralnego i słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym w tekście.
- Omówić funkcję różnych typów znaków.
- Przyporządkować charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym.
- Wyjaśnić zjawisko homonimii i polisemii.
- Posługiwać się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej.
- Posługiwać się poprawną odmianą polszczyzny literackiej (możliwe drobne usterki językowe).
- Wskazać stereotypy językowe.
- Oceniać przykłady komunikacji internetowej.
- Stosować zasady interpunkcji wynikające z budowy wypowiedzeń.

Tworzenie wypowiedzi:

- Sformułować hipotezę badawczą w odniesieniu do tematu.
- Udowodnić tezę za pomocą różnorodnych argumentów.
Zająć i uzasadnić stanowisko w dyskusji z odwołaniem się do utworu, cytatu, kontekstu lub wiedzy o epoce.
- Selekcjonować materiał, przywoływać tylko informacje istotne z punktu widzenia tematu.
- Ocenić trafność argumentów.
- Podsumować rozważania, uogólnić wnioski wynikające z analizy i interpretacji tekstu.
- Łączyć akapity, używając wskaźników zespolenia.
- Posługiwać się terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką oraz językoznawczą.
- Stosować w wypowiedzi różnorodne środki retoryczne np.: paralelizmy składniowe, hiperbole.
- Ocenić perswazję w tekstach reklamowych.
- Poprawnie uzasadnić własne zdanie.
- Posługiwać się stylem stosownym do sytuacji komunikacyjnej.
- Przestrzegać zasad etykiety językowej podczas rozmowy, dyskusji, negocjacji.
- Omówić przykłady agresji w języku.
- Poprawnie formułować uzasadnienia i komentarze.
- Stworzyć spójne formy wypowiedzi: szkic krytyczny, szkic interpretacyjny.
- Ułożyć pełny plan kompozycyjny oraz przygotować na jego podstawie wypowiedź ustną bądź pisemną.
- Stworzyć pełny plan dekompozycyjny tekstu o charakterze argumentacyjnym.
- Omówić relacje kompozycyjne między poszczególnymi fragmentami (akapitami)

tekstu.

- Posługiwać się w pełni poprawną polszczyzną w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii, składni.

Samokształcenie:

- Sporządzić na ogół poprawny opis bibliograficzny książki i artykułu oraz zapisów elektronicznych.
- Posługiwać się słownikami specjalistycznymi np.: słownikiem skrótów, słownikiem gwar.
- Wyszukać różnorodne pozycje z literatury przedmiotu służące realizacji zadanego tematu.
- Korzystać z różnorodnych źródeł informacji i dokonywać ich wyboru pod względem poprawności rzeczowej.
- Prezentować własne zainteresowania.

Na ocenę bardzo dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Wskazać i omówić różnorodne czynniki wpływające na periodyzację literatury i podział na epoki: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie.
- Omówić cechy konwencji literackiej zastosowanej w utworze: realistycznej, mimetycznej, fantastycznej.
- Omówić cechy gatunkowe i przemiany gatunkowe omawianych tekstów.
- Wskazać i opisać charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne w tekstach literackich omawianych epok.
- Rozpoznać nawiązania do poetyki wcześniejszych epok w literaturze współczesnej.
- Rozpoznać i odczytać przenośne znaczenia dzieła: metaforyczne, symboliczne, alegoryczne, paraboliczne.
- Zinterpretować autoironię i ironię w tekście.
- Rozpoznać groteskę w tekście.
- Dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła literackiego, posługując się biegłą terminologią historyczno– i teoretycznoliteracką.
- Porównać sposoby realizacji tego samego motywu (toposu) w dwóch tekstach literackich.
- Zinterpretować dzieło literackie w samodzielnie dobranym kontekście np.: filozoficznym, historycznym, historycznoliterackim, kulturowym.
- Wskazać elementy parodii, pastiszu i trawestacji w dziełach literackich oraz określić ich funkcje.
- Określić rolę wartości uniwersalnych lub narodowych w tekście oraz ich związek z problematyką utworu.
- Oceniać wartość merytoryczną informacji w tekstach publicystycznych, retorycznych i naukowych.
- Odróżnić prawdę od fałszu i szczerłość od kłamstwa w wypowiedzi publicystycznej i retorycznej.
- Ocenić argumentację wywodu publicystycznego, retorycznego i naukowego.
- Zanalizować okres retoryczny jako zamkniętą całość myślowo–stylistyczną.
- Określa wpływ starożytnego teatru greckiego na teatr szekspirowski.
- Wykorzystać analizowane teksty naukowe (krytyczno– i teoretycznoliterackie) i filozoficzne jako kontekst interpretacyjny dla utworów literackich.

- Dostrzec zależności między tekstem literackim a innymi tekstami kultury.
- Dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła sztuki ze wskazaniem funkcji środków wyrazu specyficznych dla danej dziedziny sztuki.
- Ocenić tekst kultury i odróżnić arcydzieło od kiczu.

Kształcenie językowe:

- Wykorzystać szeroką wiedzę z nauki o języku do tworzenia własnych wypowiedzi.
- Sprawnie posługiwać się zdaniami wielokrotnie złożonych w wypowiedziach ustnych i pisemnych.
- Wykorzystać różne rodzaje zdań złożonych dla wzmocnienia argumentacji.
- Stosować różny szyk wyrazów w zdaniu.
- Rozróżnić style funkcjonalne.
- Stworzyć tekst mówiony lub pisany zawierający elementy stylizacji językowej.
- Wskazać zagrożenia wpływające z mody językowej.
- Ocenić funkcjonalność różnych rodzajów zapożyczeń w tekstach omawianych epok literackich: średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia.
- Omówić budowę biblizmów i frazeologizmów pojawiających się w różnych tekstach.
- Omówić cechy reprezentatywne dla stylu omawianych epok.
- Wskazać różne funkcje stylizacji.
- Wykorzystać w tekście mówionym lub pisany słownictwo o różnym zabarwieniu stylistycznym i emocjonalnym.
- Przyporządkować charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym.
- Posługiwać się poprawną odmianą polszczyzny literackiej.
- Stosować zasady etyki wypowiedzi.
- Scharakteryzować podstawowe chwytówerystyki.
- Odróżnić od siebie wypowiedź perswazyjną i manipulacyjną.
- Stosować zasady etykiety językowej.
- Wskazać różne funkcje stereotypów językowych
- Dbać o poprawność językową w komunikacji internetowej.

Tworzenie wypowiedzi:

- Hierarchizować materiał, przywoływać informacje w porządku logicznym.
- Podporządkować kompozycję wypowiedzi własnemu zamysłowi interpretacyjnemu.
- Polemizować z argumentami innych uczestników dyskusji.
- Szeroko uzasadnić własne zdanie.
- Posługiwać się bogatą terminologią (unikając pseudonaukowości).
- Funkcjonalnie wykorzystywać pozawerbalne środki komunikacji: mowę ciała, intonację, ton głosu w wypowiedzi ustnej.
- Ocenić wpływ środków retorycznych na odbiorcę.
- Rozpoznać elementy erystyki w dyskusji.
- Ocenić etyczny wymiar perswazji w tekstach reklamowych.
- Tworzyć teksty użytkowe.
- Posługiwać się stylem stosownym do sytuacji i o wyraźnych cechach indywidualnych.
- Skutecznie unikać szablonów i schematów językowych.
- Posługiwać się bogatym słownictwem i urozmaiconą składnią.

Samokształcenie:

- Sporządzić bibliografię podmiotową i przedmiotową.
- Samodzielnie wybierać z tekstu cytaty i stosować je w różnorodnych wypowiedziach.
- Doskonalić pozajęzykowe środki komunikacji i stosować je w praktyce.
- Gromadzić i porządkować materiały z różnych źródeł dotyczące języka, literatury, filmu i innych dziedzin sztuki oraz oceniać je pod względem poprawności rzeczowej.

Na ocenę celującą uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

Kształcenie literackie i kulturowe:

- Zhierarchizować i ocenić różnorodne czynniki wpływające na periodyzację literatury.
- Porównać i ocenić konwencje literackie zastosowane w utworze: realistyczną, mimetyczną, fantastyczną.
- Omówić przyczyny i skutki przemian gatunkowych omawianych tekstów.
- Funkcjonalnie i szeroko opisać charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne w tekstach literackich średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia.
- Rozpoznać nawiązania do poetyki renesansu, baroku i oświecenia w literaturze współczesnej.
- Funkcjonalnie odczytać różnorodne reinterpretacje toposów i symboli literatury wcześniejszych epok występujące w tekstach kultury współczesnej.
- Wyjaśnić mechanizmy groteski w tekście.
- Dokonać bezbłędnej i spójnej analizy, posługując się terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką.
- Rozpoznawać i właściwie interpretować nawiązania intertekstualne w utworach literackich różnych epok.
- Rozpoznać nawiązania do idei epok wcześniejszych w literaturze współczesnej.
- Zinterpretować dzieło literackie z uwzględnieniem różnorodnych kontekstów interpretacyjnych.
- Świadomie budować własny system wartości w oparciu o wartości uniwersalne i narodowe obecne w utworach literackich.
- Funkcjonalnie wykorzystywać teksty naukowe i filozoficzne w interpretacji utworów literackich i tekstów kultury.
- Funkcjonalnie wykorzystywać wybraną metodologię w pracy z tekstem kultury.
- Wykorzystywać wiedzę z estetyki danej epoki w formułowaniu tekstów wartościujących.

Kształcenie językowe:

- Świadomie wykorzystywać znajomość nauki o języku, w tym składni, do budowania dłuższych wypowiedzi o charakterze retorycznym.
- Stosować style funkcjonalne w wypowiedzi ustnej lub pisemnej.
- Przekształcać tekst, nadając mu cechy określonego stylu.
- Omówić różne funkcje stylizacji w tym również w tekstach literatury współczesnej.
- Przyporządkować różnorodne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym.
- Scharakteryzować różne chwytły erystyczne.
- Stosować zasady etykiety językowej dostosowane do sytuacji komunikacyjnej.
- Wskazać nieetyczne zabiegi językowe służące manipulacji.
- Funkcjonalnie odczytać zabawy językowe i gry z konwencją.
- Wskazać funkcję zamierzonego błędu językowego lub ortograficznego w tekście literackim.

Tworzenie wypowiedzi:

- Komponować oryginalną, spójną i w pełni konsekwentną strukturalnie wypowiedź, stosując wyróżniki segmentacji tekstu (motta, tytuły).
- Funkcjonalnie wykorzystywać różnorodne pozawerbalne środki komunikacji: mowę ciała, intonację, ton głosu w wypowiedzi ustnej.
- Modyfikować własną wypowiedź, uwzględniając jej oddziaływanie na odbiorcę.
- Omówić elementy erystyki w dyskusji.
- Dokonywać autokorekty w oparciu o różne słowniki oraz poradniki językowe.
- Tworzyć różnorodne teksty użytkowe.
- Funkcjonalnie posługiwać się różnorodnymi związkami frazeologicznymi.
- Weryfikować własne decyzje poprawnościowe.
- Wykorzystywać wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonywać jego korekty.

Samokształcenie:

- Samodzielnie selekcjonować, wartościować i oceniać materiały z różnych źródeł dotyczące języka, literatury, filozofii, filmu i innych dziedzin sztuki, uwzględniając ich poprawność rzeczową i atrakcyjność.
- Umiejętnie stosować przypisy.
- Samodzielnie przygotować i popularyzować różnorodne projekty ukazujące własne zainteresowania i osiągnięcia.